

زنگ آفرینش

اهداف آموزشی

درس اول، زنگ آفرینش:

- ۱- آشنایی بیشتر با زیبایی‌ها و پدیده‌های جهان آفرینش
- ۲- پرورش حس تعالی جویی
- ۳- عشق ورزی نسبت به پدیده‌های جهان آفرینش به عنوان آیات الهی
- ۴- آشنایی بیشتر با قیصر امین پور و نمونه‌ای از سروده‌های وی
- ۵- آشنایی با آرایه (تشخیص) یا (شخصیت بخشی) Personification

- قالب شعری: چهار پاره
- برگرفته از: قیصر امین پور

بیت اول فصل :

جهان، جمله فروغ روی حق دان حق اندر وی ز پیدایی است پنهان

معنی: تمام جهان تنها جلوه‌ای از وجود خداوند است و خداوند از شدت آشکاری پنهان است.

درس زنگ آفرینش:

صبح یک روز نوبهاری بود روزی از روزهای اوّل سال
بچه‌ها در کلاس جنگل سبز جمع بودند دور هم خوشحال

معنی ابیات: صبح یکی از روزهای فصل بهار بود و سال تحصیل جدید آغاز شده بود. بچه‌ها در کلاس دور هم جمع شده بودند و خوشحال بودند.

نکات دستوری: جمله اسنادی دارد.

بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند باز هم در کلاس، غوغا بود
هر یکی برگ کوچکی در دست باز انگار، زنگ انشا بود

معنی ابیات: بچه‌ها مشغول صحبت بودند و کلاس شلوغ بود. هر کدام از بچه‌ها برگه‌ای در دست داشتند و قرار بود زنگ انشا شروع شود.

تا معلم زِ گردِ راه رسید گفت با چهره‌ای پر از خنده
باز موضوع تازه ای داریم «آرزوی شما در آینده»

معنی ابیات: همین که آموزگار وارد کلاس شد، خندان گفت: برای انشاء موضوع تازه‌ای داریم. موضوع انشاء آرزوی شما در آینده است.

نکات ادبی: زِ گردِ راه رسیدن : کنایه از آمدن

شب‌نم از روی برگ گل برخاست گفت: می‌خواهم آفتاب شوم
ذره ذره به آسمان برم ابر باشم، دوباره آب شوم

معنی ابیات: شب‌نم بلند شد و گفت: من می‌خواهم آفتاب شوم. ذره ذره به آسمان بروم و تبدیل به ابر شوم و دوباره به آب تبدیل شوم.

نکات ادبی: آرایه تشخیص دارد – واج آرایه: حرف (ر)

دانه آرام بر زمین غلتید رفت و انشای کوچکش را خواند
گفت : باغ بزرگی خواهم شد تا ابد سبز سبز خواهم ماند

معنی ابیات: دانه آرام آرام بر روی زمین غلت خورد و شروع به خواندن انشای کوچکش کرد. در انشایش گفت: به باغی بزرگ تبدیل خواهم شد و همیشه سرسبز خواهم ماند.

غنچه هم گفت گرچه دلتنگم مثل لبخند، باز خواهم شد
با نسیم بهار و بلبل باغ گرم راز و نیاز خواهم شد

معنی ابیات: غنچه گفت: اگر چه دل‌تنگم، مانند لبخند باز خواهم شد. با باد ملایم بهار و بلبل و باغ، شروع به راز و نیاز با خدا می‌کنم.

نکات ادبی: تشبیه دارد ← (مشبه: غنچه / مشبه به: لبخند / وجه شبه: باز خواهم شد / ادات تشبیه: مثل)

دل‌تنگم: کنایه از ناراحت بودن

گرم راز و نیاز خواهم شد: آرایه تلمیح به پرستش خداوند

جوجه گنجشک گفت: می‌خواهم روی هر شاخه جیک جیک کنم
فارغ از سنگ بچه‌ها باشم در دل آسمان رها باشم

معنی ابیات: جوجه گنجشک گفت: می‌خواهم از سنگ بچه‌ها دور و آزاد باشم. روی هر شاخه بنشینم و جیک جیک کنم و از منظره آسمان لذت ببرم.

نکات ادبی: دل آسمان : آرایه تشخیص

جوجه کوچک پرستو گفت: کاش با باد رهسپار شوم
تا افق های دور، کوچ کنم باز پیغمبر بهار شوم

معنی ابیات: جوجه ی کوچک پرستو گفت: کاش بتوانم با باد همراه شوم. تا آسمان های دور کوچ کنم و باز پیامبر خبر آمدن بهار شوم.

جوجه های کبوتران گفتند کاش می شد کنار هم باشیم
توی گلدسته های یک گنبد روز و شب، زائر حرم باشیم

معنی ابیات: جوجه های کبوتران گفتند ای کاش می توانستیم در کنار هم باشیم. توی گلدسته های یک گنبد، همه وقت زیارت کننده حرم باشیم.

نکات ادبی: آرایه تضاد میان (روز) و (شب)
آرایه تناسب (گلدسته)، (گنبد)، (زائر)، (حرم)

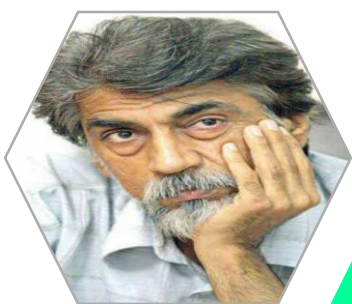
زنگ تفریح را که زنجره زد باز هم در کلاس غوغا شد
هر یک از بچه ها به سویی رفت و معلم دوباره تنها شد

معنی ابیات: زنگ تفریح را که زنجره (نوعی حشره) زد، دوباره کلاس شلوغ شد. هر کدام از بچه ها به طرفی رفتند و معلم دوباره تنها شد.

با خودش زیر لب، چنین می گفت: آرزوهایتان چه رنگین است
کاش روزی به کام خود برسید، بچه ها، آرزوی من این است!

معنی ابیات: معلم زیر لب می گفت چه آرزوهای قشنگی دارید! ای کاش روزی به آرزوی خود برسید. این آرزوی من است.

نکته: کل شعر دارای آرایه تشخیص (جان بخشی) است.

از شاعران موفق انقلاب
اسلامی است

استاد دانشگاه متولد
۱۳۳۸ در گتوند
خوزستان

استاد دانشگاه و
شاعر معاصر

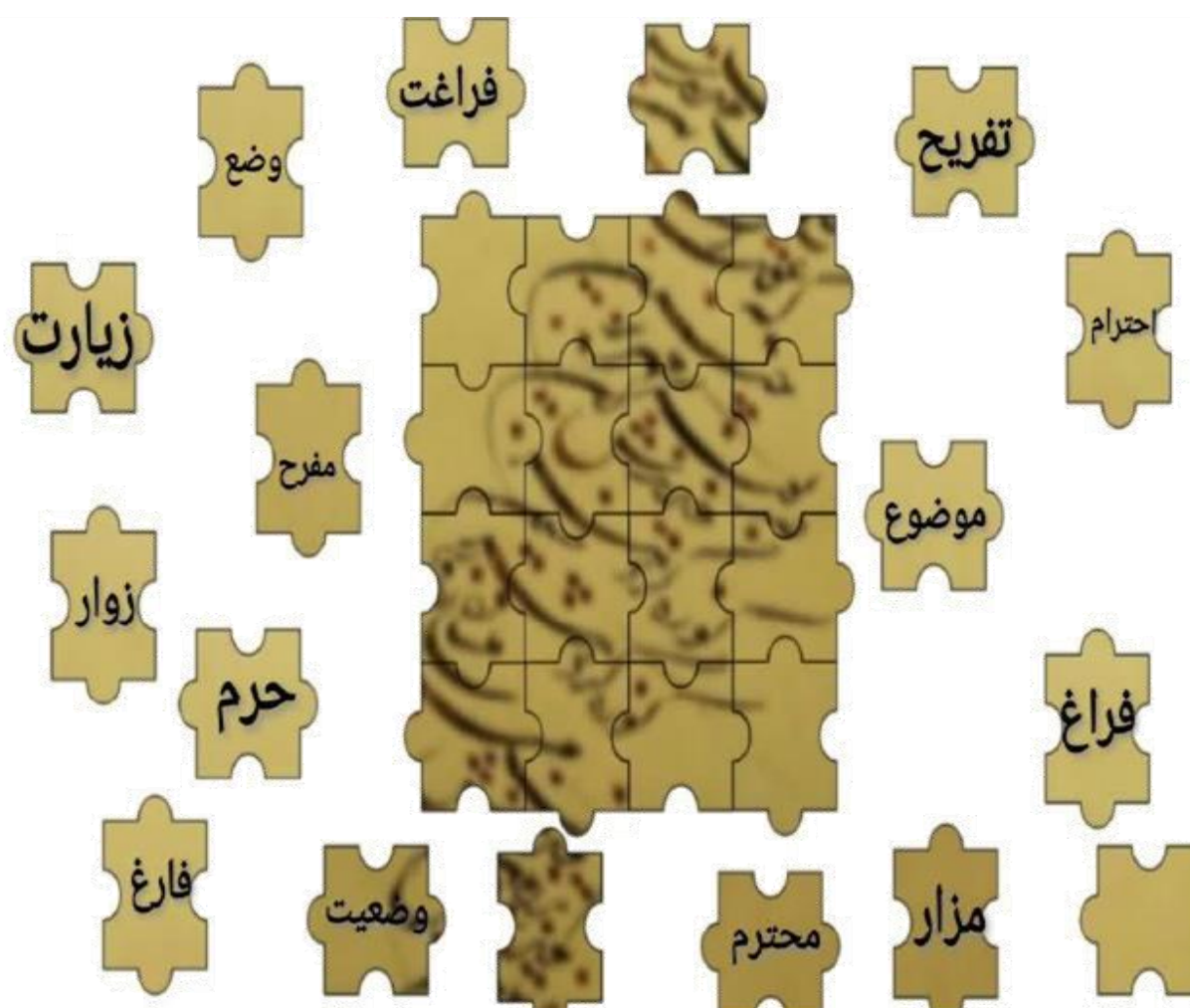
این شاعر خوش
نام در پاییز
۱۳۸۶ درگذشت.

آثار او: در کوچه‌ی آفتاب، تنفس صبح
مثل چشمه، مثل رود،
به قول پرستو
آینه های ناگهان

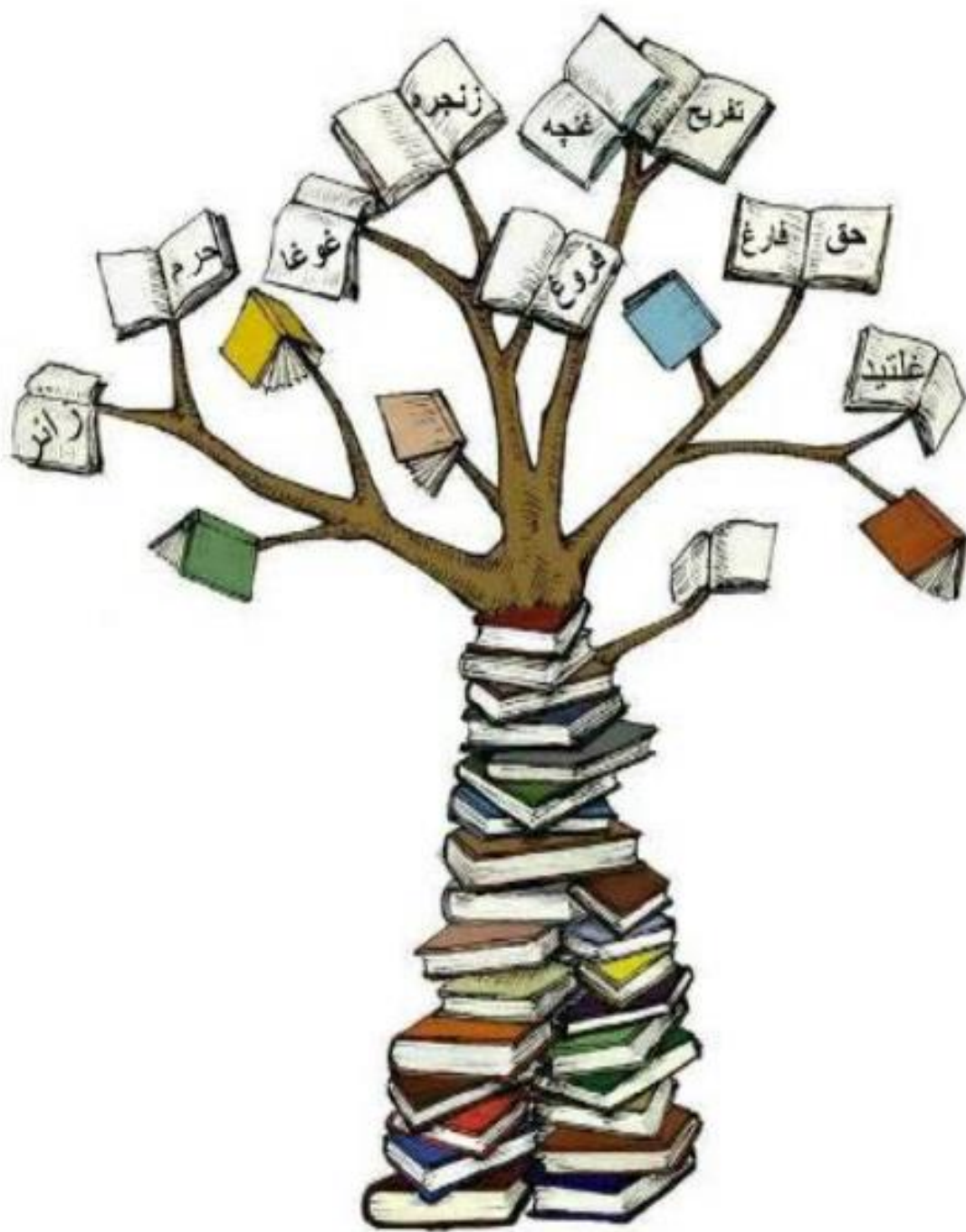
معنی لغات

آشوب، همهمه	غوغا
همراه	رهسپار
کرانه آسمان	افق
پیام آور	پیغمبر
مناره	گلدسته
زیارت کننده	زائر
آرزو، هدف، خواسته	کام
سیرسیرک، نوعی حشره که از خود صدا تولید می کند	زنجره
جاودان، همیشگی	ابد
آسوده، راحت	فارغ
داخل مکان زیارتی	حرم
مشغول، سرگرم	گرم
کم کم	ذره ذره
گویی	انگار
از پهلوی به پهلوی دیگر چرخید	غلتید
ناراحت، غمگین	دلتنگ
مطلب	موضوع

هم خانواده ها

هم خانواده ها و خوشه واژه های مرتبط با هم را پیدا کنید و بنویسید.

هم خانواده یا خوشه واژه کلمات داده شده را از درس بیابید و در قالب جمله ای از متن درس بنویسید.

خود ارزیابی

خودارزیابی

۱- چه کسانی در کلاس جنگل سبز، آرزو های خود را مطرح کردند؟

غنچه شبم-دانه-غنچه-جوجه گنجشک-جوجه ی پرستو-جوجه های کیوتران ومعلم

۲- منظور شبم از جمله ی «می خواهم آفتاب شوم چیست؟

می خواهم با گرمای خورشید بخار شوم وبه آسمان بروم وبخار خورشید یکی شوم. ویا مانند آفتاب پرنور شوم.

خودارزیابی

۳- اگر شما در جنگل سبز بودید چه آرزویی داشتید؟

آرزوی طبیعتی پایدار

۴- معلم برای بچه ها چه آرزویی کرد؟

آرزو کرد همه ی بچه ها به آرزوهایشان برسند.

جمله

به بیت‌های زیر توجه کنید:

زنگ تفریح را که زنجره زد *** باز هم در کلاس غوغا شد
هر یک از بچه‌ها به سویی رفت *** و معلم دوباره تنها شد

بیت‌های بالا از بخش‌هایی تشکیل شده است، مانند «هر یک از بچه‌ها به سویی رفت».

هر یک از این بخش‌ها، دارای معنی کامل است. به این بخش‌ها **جمله** می‌گویند. هنگام سخن گفتن یا نوشتن، برای انتقال پیام به شنونده یا خواننده از جمله استفاده می‌شود.

جمله: به کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات می‌گویند که معنی کاملی داشته باشد.

برای انتقال پیام از گوینده به شنونده یا از نویسنده به خواننده از «**جمله**» استفاده می‌شود.

مثال:

الف) آهو به تندی می‌دود و فرار می‌کند.

ب) کلاس‌ها به زودی برگزار می‌شود.

فعل به تنهایی یک جمله است؛ چون معنی کاملی دارد. مانند بخش دوم قسمت «الف»، «فرار می‌کند» فعل است و یک جمله محسوب می‌شود. پس قسمت الف دارای دو جمله است.

پ) «با نسیم بهار و بلبل باغ *** گرم راز و نیاز خواهیم شد»

روی هم یک جمله است و فقط یک فعل دارد (خواهم شد).

ت) «تابستان با همه گرما و سختی هایش»

یک جمله نیست. زیرا هر چند که از تعدادی کلمه تشکیل شده است؛ اما معنای آن کامل نشده است و فعل ندارد.

نکته: ندا و منادا و شبه جمله (صوت) هم به تنهایی یک جمله محسوب می‌شوند.

مانند: الهی، ای خدا، یا خدا، ای کاش، افسوس و...

مثال: الهی دلی ده

دو جمله است:

۱) جمله اول: «الهی» منادا است.

۲) جمله دوم: «ده» فعل است و به تنهایی معنی کاملی دارد.

مثال: ای کاش، قدر عمر را بدانیم.

دو جمله است:

۱) جمله اول: «ای کاش» شبه جمله و صوت است.

۲) جمله دوم: «قدر عمر را بدانیم»

نکته: برای شمارش تعداد جمله‌ها به موارد زیر دقت کنید:

۱- فعل‌های موجود و حذف شده را بشماریم.

۲- شبه جمله‌ها و ندا و منادها را بشماریم.

مثال:

زنهار، مزن دست به دامان گروهی *** کز حق بریدند و به باطل گرویدند

چهار جمله دارد.

مثال:

ای نام تو بهترین سرآغاز *** بی نام تو نامه کی کنم باز

ای (خدا) نام تو بهترین سرآغاز (است) *** بی نام تو نامه کی کنم باز

سه جمله دارد.

تشخیص شکل صحیح حروف و درست‌نویسی از اهداف املاست.
در هنگام نوشتن املا از به کاربردن واژه‌های «هم‌آوا» به جای یکدیگر پرهیز شود.

گفت‌وگو کنید درس اول

درباره تعداد جمله های بند دوم شعر (بیت سوم و چهارم) گفت‌وگو کنید.

باز هم در کلاس، غوغا بود

بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند

باز انگار، زنگ انشا بود

هر یکی برگ کوچکی در دست

✓ فعل های بودند (مصرع اول)، بود (مصرع دوم)، بود

(مصرع چهارم) در جمله مشاهده می‌شوند و فعل مصرع

سوم به قرینه‌ی معنوی حذف شده است که با توجه به

مفهوم آن متوجه می‌شویم که فعل حذف شده،

«داشت» است.

شعر را به صورت نمایش در کلاس اجرا کنید.

✓ این کار گروهی در کلاس باید انجام شود.

نوشتن

نوشتن

۱- واژه ی صحیح را با توجه به معنی جمله در جای خالی قرار دهید.

الف) مسلمانان دو ماه محرم و را گرامی می دارند. (سفر صفر)
ب) هیچ کس او را نمی شناسد؛ او در اینجا است.
(قریب غریب)

نوشتن

۲- با حروف زیر، چهار کلمه بنویسید که ارزش
املائی داشته باشد.

م، ح، ر، ز، ت، ی

۱- محرم

۲- حرمت

۳- رحمت

۴- ترحم

پند و نصیحت	اندرز
روزگار، دوران	ایام (مفرد: یوم)
کودکی، خردسالی	طفولیت
اهل عبادت و عبادت کننده	متعبد
شب زنده دار	شب خیز
کتاب، نوشته و در اینجا منظور قرآن است	مصحف
محترم	عزیز
قوم، جماعت، گروه	طایفه
نماز دور کعتی، نماز صبح	دوگانه
به جا آوردن	گزاردن
ناآگاهی، بی خبری	غفلت
کنایه از غیبت کردن و پشت سر کسی بد گفتن	در پوستین خلق افتادن

یاد دارم که در ایام طفولیت متعبد و شب خیز بودم.

معنی: به یاد دارم که در روزگار کودکی، اهل عبادت و شب زنده‌داری بودم.

نکات ادبی: «بودم» فعل اسنادی است و «متعبد و شب خیز» مسند هستند.

شبی در خدمت پدر رحمه الله علیه نشسته بودم و همه شب دیده بر هم نیسته و مصحف عزیز بر کنار گرفته و طایفه ای گرد ما خفته.

معنی: شبی در کنار پدر-که رحمت خداوند بر او باد- نشسته بودم و در طول شب نخوابیده بودم و قرآن را در دست داشتم و گروهی هم دور ما خوابیده بودند.

نکات ادبی: دیده بر هم نبستن کنایه از (بیدار بودن) است.

پدر را گفتم: از اینان یکی سر بر نمی دارد که دوگانه‌ای بگزارد.

معنی: به پدر گفتم از این افراد یک نفر بیدار نمیشود تا دو رکعت نماز صبح بخواند.

نکات ادبی: در اینجا «را» در معنای حرف اضافه «به» به کار رفته است. پدر را گفتم: به پدر گفتم و «پدر» نقش متمم دارد.

چنان خواب غفلت برده‌اند که گویی نخفته‌اند، که مرده‌اند.

معنی: آن چنان از روی بی‌خبری و بی‌توجهی نسبت به خداوند به خواب رفته‌اند که انگار نخوابیده‌اند مرده‌اند.

گفت: «جان پدر، تو نیز اگر بخفتی به از آن که در پوستین خلق افتی»

معنی: پدر گفت: «ای عزیز دل پدر، تو هم اگر می‌خوابیدی بهتر از آن بود که غیبت دیگران را انجام بدهی».

نکات ادبی: در پوستین خلق افتادن کنایه از غیبت و عیب‌جویی مردم را کردن است.

نمونه سوال ستایش و درس اول

سوالات تستی

۱- تعداد جمله‌های کدام گزینه کمتر است؟

- الف) صبح یک روز نوبهاری بود / روزی از روزهای اول سال
- ب) دانه آرام بر زمین غلتید/ رفت و انشای کوچکش را خواند
- ج) بچه‌ها در کلاس جنگل سبز / جمع بودند دور هم خوشحال
- د) کاش روزی به کام خود برسید / بچه‌ها، آرزوی من این است

۲- کدام گزینه به ترتیب مربوط به آثار نظامی و قیصر امین پور می باشد؟

- الف) الهی‌نامه - تنفس صبح
- ب) مخزن الأسرار - مثل چشمه مثل رود
- ج) گلشن راز - آیینه‌های ناگهان
- د) مثنوی - در کوچه‌ی آفتاب

۳- قالب شعر زنگ آفرینش کدام گزینه است؟

- الف) مثنوی
- ب) قصیده
- ج) قطعه
- د) چهار پاره

۴- معنی واژه‌ی مشخص شده چیست ؟

- ((ای هست کن اساس هستی
- کوته ز درت دراز دستی))

- الف) دزدی
- ب) خطاکاری
- ج) زورگویی
- د) گدایی

۵- دوره‌ی زندگی شاعران زیر در کدام گزینه درست است؟

الف) سعدی قرن هشتم، قیصر امین پور قرن سیزدهم

ب) سعدی قرن هشتم و نهم، قیصر امین پور معاصر

ج) سعدی قرن هفتم، قیصر امین پور معاصر

د) سعدی قرن هفتم، قیصر امین پور قرن دوازدهم

نمونه سوالات جای خالی

۶- هنگام سخن گفتن یا نوشتن برای انتقال پیام به شنونده یا خواننده از استفاده می شود.

۷- واژه‌ی صحیح را با توجه به معنی در جای خالی قرار دهید.

الف) گلستان سعدی به نظم و (نصر - نثر) است.

ب) محمد در عید به همه شربت تعارف میکرد. (غدير - قدیر)

۸- خواجه عبدالله انصاری معروف به در قرن در شهر به دنیا آمد.

۹- یکی از زیبایی‌های ادبی نسبت دادن ویژگی‌های انسان به غیرانسان است که به آن یا می‌گوییم.

۱۰- واژه‌ی صحیح را انتخاب کنید.

جوجه‌گنجشک گفت: می‌خواهم از سنگ بچه‌ها باشم. (فارق - فارغ)

سوالات کوتاه جواب

۱۱- بیت زیر سروده‌ی کدام شاعر نامی ایران زمین است؟

((ای هست کن اساس هستی کوته ز درت دراز دستی))

۱۲- کلمات سجع را در نثر زیر مشخص کنید.

دانایی ده که از راه نیفتیم ، بینایی ده تا در چاه نیفتیم.

۱۳- در بیت زیر منظور از واژه‌ی خود در هر مصرع چیست؟ قافیه و ردیف را هم در بیت زیر مشخص کنید.

از ظلمت خود رهایی ام ده با نور خود آشنایی ام ده

۱۴- در بیت زیر چه آرایه‌ای به کار رفته است؟

((دانه آرام بر زمین غلتید رفت و انشای کوچکش را خواند))

۱۵- با توجه به بیت‌های زیر پاسخ دهید :

((جوجه گنجشک گفت می‌خواهم فارغ از سنگ بچه‌ها باشم))

((روی هر شاخه جیک جیک کنم در دل آسمان رها باشم))

الف) آرزوی جوجه گنجشک چیست؟

ب) معنی واژه‌ی (فارغ) چیست؟

سوالات درست یا نادرست

۱۶- در بیت ((ای نام تو بهترین سرآغاز بی نام تو، نامه کی کنم باز؟)) پرسش انکاری وجود ندارد.

نادرست

درست

۱۷- در جمله‌ی اول بیت ((غنچه هم گفت: گرچه دلتنگم مثل لبخند، باز خواهم شد)) غنچه نهاد است.

نادرست

درست

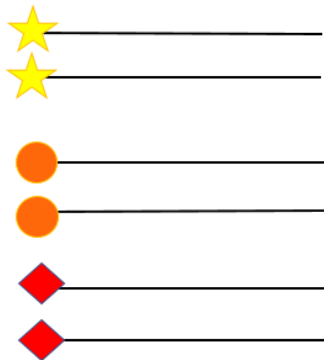
۱۸- آرایش قافیه‌ها در قالب شعری مثنوی به صورت زیر است؟

نادرست

درست

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

۱۹- واژه‌ی ((دوگانه)) در حکایت اندرز پدر، به معنای ((دو رکعت نماز)) است.

درست ☐ نادرست ☐

۲۰- ((که)) در عبارت ((گویی نخفته‌اند که مرده‌اند))، به معنای ((بلکه)) است.

درست ☐ نادرست ☐

سوالات تشریحی

۲۱- معنی بیت زیر را بنویسید.

ای نام تو بهترین سرآغاز بی نام تو نامه کی کنم باز؟

۲۲- سعدی در عبارت زیر، کدام خصلت آدمی را زشت می‌داند؟
((گفت: جان پدر! تو نیز اگر بخفتی، به از آن که در پوستین خلق افتی))

۲۳- عبارت زیر را به زبان ساده‌تر بنویسید:
((الهی دانایی ده که از راه نیفتیم، بینایی ده تا در چاه نیفتیم))

۲۴- معنی کلماتی که زیر آن خط کشیده شده است را بنویسید.

الف) ((زنگ تفریح را که زنجره زد باز هم در کلاس غوغا شد))

ب) ((توی گلدسته‌های یک گنبد روز و شب، زائر حرم باشد))

۲۵- بیت زیر را به نثر روان امروزی بنویسید.

((ای کارگشای هر چه هستند نام تو کلید هر چه بستند))

پاسخنامه

	الف	ب	ج	د
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				

۶- جمله

۷- الف) نثر ب) غدير

۸- پيرهرات، پنجم، هرات

۹- شخصيت بخشي، تشخيص

۱۰- فارغ

۱۱- نظامي گنجوي

۱۲- کلمات سجع (دانايي - بينايي) (راه - چاه)

۱۳- قافيه : رهايي ام - آشنايي ام ردیف: ده - ده

خود در مصرع اول به معنی خودخواهی خود انسان است. خود در مصرع دوم یعنی خداوند.

۱۴- آرايه ی تشخيص (جان بخشي)

۱۵- الف) از دست سنگ بچه ها آسوده باشد و رها و آزاد زندگي کند.

ب) فارغ يعني آسودگي و رها شدن.

۱۶- نادرست

۱۷- درست

۱۸- نادرست

۱۹- درست

۲۰- درست

۲۱- ای خدایی که نام تو بهترین شروع برای آغاز کارهاست. بدون اینکه نام تو را ببرم، چگونه این کتاب را آغاز کنم؟

(کی می توانم کتاب را شروع به خواندن کنم؟ / نمی توانم کتاب را آغاز و باز کنم).

۲۲- غیب کردن درباره ی دیگران، حرف زدن پشت سر دیگران.

۲۳- خداوندا به من دانشی و علمی بده که از راه راست و درست دور نشوم، بینایی و بصیرتی بده تا در چاه گمراهی و

نادانی نیفتم.

۲۴- الف) زنجره: سیرسیرک غوغا: همهمه ب) گلدسته: مناره زائر: زیارت کننده

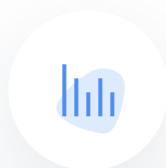
۲۵- ای پروردگاری که مشکل گشای همه ی مشکلات هستی، نام تو مانند کلیدی است که درهای بسته را باز می کند.

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد